

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM
-----o0o-----

CHU THỊ THU HIỀN

ĐÁNH GIÁ HIỆN TRẠNG VÀ ĐỊNH HƯỚNG
SỬ DỤNG ĐẤT NÔNG NGHIỆP HUYỆN VĨ NHAI,
TỈNH THÁI NGUYÊN ĐẾN NĂM 2020

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NÔNG NGHIỆP

Thái Nguyên - Năm 2012

LỜI CAM ĐOAN

- Tôi xin cam đoan rằng, số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa hề được sử dụng để bảo vệ một học vị nào.

- Tôi xin cam đoan rằng, mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận văn này đã được cảm ơn và các thông tin trích dẫn trong luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, ngày.... tháng 9 năm 2012

Tác giả luận văn

Chu Thị Thu Hiền

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành được nội dung này, tôi đã nhận được sự chỉ bảo, giúp đỡ rất tận tình của PGS.TS. Nguyễn Thế Hùng, sự giúp đỡ, động viên của các thầy cô giáo trong khoa Tài nguyên và Môi trường, trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên. Nhân dịp này cho phép tôi được bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới PGS.TS. Nguyễn Thế Hùng và những ý kiến đóng góp quý báu của các thầy cô giáo trong khoa Tài nguyên và Môi trường.

Tôi xin chân thành cảm ơn cán bộ UBND huyện, phòng NN & PTNT, phòng Tài nguyên và Môi trường, phòng Thống kê, chính quyền các xã cùng nhân dân huyện Võ Nhai đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt quá trình thực hiện luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn gia đình và các bạn đồng nghiệp động viên, giúp đỡ trong quá trình thực hiện luận văn.

Thái Nguyên, ngày tháng 9 năm 2012

Tác giả luận văn

Chu Thị Thu Hiền

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	2
3. Yêu cầu nghiên cứu.....	2
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Một số vấn đề lý luận về sử dụng đất và phát triển bền vững	3
1.1.1. Đất nông nghiệp	3
1.1.2. Những yếu tố ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp và phát triển nông nghiệp bền vững	3
1.1.3. Nguyên tắc và quan điểm sử dụng đất nông nghiệp bền vững	7
1.1.4. Những xu hướng sử dụng đất nông nghiệp bền vững.....	9
1.1.5. Xây dựng nền nông nghiệp phát triển bền vững	12
1.2. Những vấn đề về hiệu quả sử dụng đất và đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp	16
1.2.1. Khái quát về hiệu quả sử dụng đất.....	16
1.2.2. Đặc điểm và phương pháp đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp ...	19
1.3. Cơ sở thực tiễn về sử dụng đất nông nghiệp.....	22
1.3.1. Các nghiên cứu về sử dụng đất nông nghiệp trên thế giới.....	22
1.3.2. Những nghiên cứu về sử dụng đất nông nghiệp ở Việt Nam	25
1.3.3. Những nghiên cứu về sử dụng đất nông nghiệp ở tỉnh Thái Nguyên và huyện Võ Nhai	27
Chương 2: NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	29
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	29
2.2. Nội dung nghiên cứu.....	29
2.2.1. Đánh giá điều kiện tự nhiên, kinh tế xã hội có liên quan đến sử dụng đất nông nghiệp huyện Võ Nhai	29
2.2.2. Đánh giá hiện trạng và đánh giá hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp huyện Võ Nhai	29
2.2.3. Định hướng và giải pháp sử dụng đất nông nghiệp huyện Võ Nhai đến năm 2020	29
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	30
2.3.1. Phương pháp thu thập số liệu.....	30
2.3.2. Phương pháp điều tra có sự tham gia của người dân (PRA)	30
2.3.3. Phương pháp chuyên gia	30
2.3.4. Phương pháp dự báo.....	30
2.3.5. Sử dụng phần mềm tin học.....	30

Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	32
3.1. Điều kiện tự nhiên, kinh tế xã hội huyện Võ Nhai tỉnh Thái Nguyên.	32
3.1.1. Điều kiện tự nhiên.....	32
3.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội.....	40
3.2. Hiện trạng sử dụng đất năm 2011 huyện Võ Nhai, tỉnh Thái Nguyên	49
3.2.1. Hiện trạng sử dụng đất.....	49
3.2.2. Hiện trạng sử dụng đất theo đơn vị hành chính.....	51
3.2.3. Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp của huyện Võ Nhai	52
3.3. Các loại hình sử dụng đất nông nghiệp.....	54
3.3.2. Hiệu quả các loại hình sử dụng đất.....	58
3.3.2.1. Hiệu quả kinh tế.....	58
3.3.2.2. Hiệu quả xã hội	65
3.3.2.3. Hiệu quả môi trường	68
3.4. Định hướng sử dụng đất nông nghiệp của huyện Võ Nhai.....	71
3.4.1. Quan điểm sử dụng đất nông nghiệp	71
3.4.2. Tiềm năng sản xuất nông nghiệp	72
3.4.3. Dự kiến chu chuyển các loại hình sử dụng đất nông nghiệp trong tương lai.	73
3.4.4. Những giải pháp thực hiện.....	81
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ.....	86
1. Kết luận	86
2. Đề nghị	87
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	88

DANH MỤC CÁC CỤM TỪ VIẾT TẮT

TT	Chữ viết tắt	Chữ viết đầy đủ
1.	BMP	Quy trình quản lý tốt
2.	BVTV	Bảo vệ thực vật
3.	CNH - HDH	Công nghiệp hoá, hiện đại hoá
4.	CCNNN	Cây công nghiệp ngăn ngày
5.	CPTG	Chi phí trung gian
6.	FAO	Tổ chức nông lương thế giới
7.	GAP	Quy trình nông nghiệp tốt hay hoàn hảo
8.	GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
9.	GTGT	Giá trị gia tăng
10.	GTSX	Giá trị sản xuất
11.	HQĐV	Hiệu quả đồng vốn đầu tư
12.	IPM	Quy trình phòng trừ sâu bệnh tổng hợp
13.	LĐ	Lao động
14.	LUT	Loại hình sử dụng đất
15.	LX - LM	Lúa xuân - Lúa mùa
16.	NN & PTNT	Nông nghiệp và phát triển nông thôn
17.	NNBV	Nông nghiệp bền vững
18.	NTTS	Nuôi trồng thuỷ sản
19.	PTBV	Phát triển bền vững
20.	SARD	Phát triển nông nghiệp và nông thôn bền vững
21.	UNEP	Chương trình môi trường liên hợp quốc
22.	VSV	Vi sinh vật

DANH MỤC CÁC BẢNG

STT	Tên bảng	Trang
Bảng 4.1:	Một số loại đất chính của huyện Võ Nhai	35
Bảng 4.2:	Một số chỉ tiêu phát triển kinh tế của huyện Võ Nhai qua các năm	40
Bảng 4.3:	Cơ cấu GTSX ngành nông nghiệp qua 3 năm (2009- 2011).....	41
Bảng 4.4:	Diện tích - Năng suất - Sản lượng một số cây trồng chính	42
Bảng 4.5:	Cơ cấu giá trị ngành trồng trọt qua 3 năm (2009- 2011).....	43
Bảng 4.6:	Số lượng đàn gia súc, gia cầm	44
Bảng 4.7:	Dân số và mật độ dân số phân theo đơn vị hành chính	47
Bảng 4.8:	Biến động dân số, lao động qua một số năm.....	47
Bảng 4.9:	Hiện trạng sử dụng đất huyện Võ Nhai năm 2011	50
Bảng 4.10:	Hiện trạng sử dụng đất theo đơn vị hành chính.....	51
Bảng 4.11:	Hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp của huyện	52
Bảng 4.12:	Các loại hình sử dụng đất trên địa bàn huyện Võ Nhai.....	54
Bảng 4.13:	Hiệu quả sử dụng đất của các loại cây trồng chính	59
Bảng: 4.14:	Phân cấp hiệu quả kinh tế sử dụng đất	60
Bảng: 4.15:	Hiệu quả kinh tế của các loại hình sử dụng đất.....	61
Bảng 4.16:	Mức đầu tư lao động và thu nhập bình quân trên ngày công lao động của các LUT hiện trạng	66
Bảng 4.17:	Hiện trạng và định hướng sử dụng đất nông nghiệp huyện Võ Nhai ...	77
Bảng 4.18:	Dự kiến chu chuyển các loại hình sử dụng đất trong tương lai.....	79
Bảng 4.19:	Dự kiến năng suất, sản lượng của các cây trồng chính huyện Võ Nhai, tỉnh Thái Nguyên	80
Bảng 4.20:	So sánh giá trị sản lượng một số cây trồng chính huyện Võ Nhai tỉnh Thái Nguyên năm 2011 - 2020	81

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Đất đai là nguồn lực quan trọng của bất cứ một nền sản xuất nào. Với sản xuất nông nghiệp, đất đai là tư liệu sản xuất không thể thay thế được, không có đất thì không có sản xuất nông nghiệp. Vì vậy sử dụng đất là một hợp phần quan trọng của chiến lược nông nghiệp sinh thái phát triển bền vững. Việt Nam là nước có diện tích đất bình quân thấp cho nên sự phát triển của Việt Nam phụ thuộc rất nhiều vào hiệu quả của việc sử dụng đất. Việc sử dụng thích hợp đất nông nghiệp có ảnh hưởng rất lớn đến sự tăng trưởng và phát triển của nền kinh tế đất nước.

Nông nghiệp Việt Nam đã đạt được không ít những thành tựu sau hơn 20 năm đổi mới. Thắng lợi rõ rệt nhất của nông nghiệp là tạo ra và duy trì quá trình tăng trưởng sản xuất với tốc độ nhanh trong thời gian dài. Từ năm 1986 - 2005, giá trị sản xuất nông nghiệp tăng bình quân 5,5%/năm. Thắng lợi lớn thứ hai là đã cơ bản đảm bảo an ninh lương thực. Năm 1989 ở miền Bắc, khoảng 39,7% số hộ nông nghiệp của 21 tỉnh thành bị đói. Chính sách đổi mới đã tạo nên sự thần kỳ: sản lượng lương thực bình quân đầu người tăng liên tục, giải quyết được vấn đề an ninh lương thực. Nông nghiệp đã tạo nhiều việc làm, xoá đói giảm nghèo (tỷ lệ hộ đói nghèo giảm 2%/năm). Trước đổi mới, số người sống dưới mức đói nghèo là 60%, năm 2003 giảm xuống còn 29% và năm 2006 còn 19%. Mức giảm đói nghèo ấn tượng này chủ yếu là nhờ thành tựu to lớn trong lĩnh vực nông nghiệp, phát triển nông thôn. Trong khi công nghiệp và dịch vụ còn đang lấy đà thì nông nghiệp và kinh tế nông thôn vẫn là nơi tạo việc làm chính cho dân cư nông thôn.

Cùng với việc tạo ra động lực thúc đẩy sản xuất phát triển nông nghiệp Việt Nam đang đối đầu với nhiều khó khăn của sự phát triển kinh tế như: qui mô sản xuất nhỏ lẻ, công nghệ lạc hậu, năng suất, độ đồng đều, chất lượng sản phẩm còn thấp, khả năng hợp tác liên kết của nông dân Việt Nam nói chung còn rất yếu.

Võ Nhai là một huyện nông nghiệp, chính vì vậy nông nghiệp là một nguồn thu nhập chính của nhân dân trên địa bàn huyện.

Để có các giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp trên địa bàn huyện Võ Nhai thì tiến hành đánh giá hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp hiện nay là cần thiết. Vì vậy, chúng tôi tiến hành nghiên cứu đề tài: *“Đánh giá hiện trạng và định hướng sử dụng đất nông nghiệp huyện Võ Nhai, tỉnh Thái Nguyên đến năm 2020”*.

2. Mục đích nghiên cứu

- Đánh giá được hiện trạng sử dụng đất nông nghiệp nhằm lựa chọn phương thức sử dụng phù hợp trong điều kiện cụ thể của huyện.

- Định hướng và đề xuất được các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng đất nông nghiệp đáp ứng yêu cầu phát triển nông nghiệp bền vững.

3. Yêu cầu nghiên cứu

- Điều tra, đánh giá điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội của huyện Võ Nhai phát hiện những tiềm năng và tồn tại trong sử dụng đất nông nghiệp.

- Điều tra, xác định các loại hình sử dụng đất hiện tại và đánh giá tiềm năng các loại hình sử dụng đất chính, phát hiện các yếu tố hạn chế của các loại hình sử dụng đất hiện tại.

- Trên cơ sở đánh giá yêu cầu sử dụng đất và hiệu quả của các loại hình sử dụng đất, định hướng sử dụng đất nông nghiệp hợp lý đến năm 2020 của huyện Võ Nhai.

Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU

1.1. Một số vấn đề lý luận về sử dụng đất và phát triển bền vững

1.1.1. Đất nông nghiệp

Đất được hình thành trong hàng triệu năm và là một trong những yếu tố không thể thiếu cấu thành môi trường sống. Đất là nơi chứa đựng không gian sống của con người và các loài sinh vật, là nơi cung cấp tài nguyên cần thiết cho cuộc sống và hoạt động sản xuất của con người. Với đặc thù vô cùng quý giá là có độ phì nhiêu, đất làm nhiệm vụ của một bà mẹ nuôi sống muôn loài trên trái đất.

Đất đai là tư liệu sản xuất không thể thay thế trong sản xuất nông nghiệp nếu biết sử dụng hợp lý thì sức sản xuất của đất đai sẽ ngày càng tăng lên [4]. Sản xuất nông nghiệp cung cấp lương thực, thực phẩm cho con người, đảm bảo nguồn nguyên liệu cho các ngành công nghiệp sản xuất hàng tiêu dùng và công nghiệp chế biến lương thực, thực phẩm. Hiện tại cũng như trong tương lai, nông nghiệp vẫn đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển của xã hội loài người, không ngành nào có thể thay thế được. Các Mác đã từng nói “Đất là mẹ, sức lao động là cha sản sinh ra của cải vật chất”.

Luật đất đai năm 2003, đất nông nghiệp được chia ra làm các nhóm đất chính sau: đất sản xuất nông nghiệp, đất lâm nghiệp, đất nuôi trồng thủy sản, đất làm muối và đất nông nghiệp khác .

1.1.2. Những yếu tố ảnh hưởng đến sử dụng đất nông nghiệp và phát triển nông nghiệp bền vững.

1.1.2.1. Nhóm yếu tố về điều kiện tự nhiên

Các yếu tố tự nhiên là tiền đề cơ bản nhất, là nền móng để phát triển và phân bố nông nghiệp. Mỗi một loại cây trồng, vật nuôi chỉ có thể sinh trưởng và phát triển trong những điều kiện tự nhiên nhất định nào đó, ngoài điều kiện đó cây trồng và vật nuôi sẽ không thể tồn tại hoặc kém phát triển. Các điều